

Pensioenen met een buitenlands element

Pensioenen met een buitenlands element hebben als kenmerk dat de toekomstige gerechtigde van een Belgisch pensioen, in het buitenland woont en/of buitenlandse pensioenrechten heeft. De Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) behandelt de pensioenaanvragen van de werknemers; het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) die van de zelfstandigen. De RVP betaalt de pensioenen van zowel de werknemers als de zelfstandigen.

Door de toenemende internationalisering van de arbeidsmarkt en de mobiliteit van de EU-onderdanen is het aantal behandelde pensioendossiers met een buitenlands element tussen 2012 en 2014 gestegen met 17,90 % bij de RVP en met 11,34 % bij het RSVZ. Het financieel belang van die pensioenen neemt dan ook toe. In 2014 keerde de RVP ongeveer 1 miljard euro uit in het buitenland.

Het Rekenhof ging na of de procedures bij de RVP en het RSVZ zorgen voor een correcte en efficiënte behandeling van die dossiers en voor een kwaliteitsvolle en transparante dienstverlening aan de toekomstige pensioengerechtigden.

De audit toont aan dat de procedures voldoende zijn uitgebouwd. Toch zijn niet alle risico's op laattijdige of onverschuldigde pensioenen of betalingen volledig afgedekt wegens de bijzondere kenmerken van de pensioenen met een buitenlands aspect. De RVP en het RSVZ zijn sterk afhankelijk van informatie van buitenlandse instellingen en in een aantal gevallen kunnen ze enkel steunen op verklaringen op erewoord van de betrokkenen. De informatisering van de toekennings- en betalingsprocessen met de daarin opgenomen (automatische) controles wordt bemoeilijkt door de complexe regelgeving en het ontbreken van elektronische gegevensuitwisseling tussen de landen onderling of koppelingen met buitenlandse databanken. De RVP sloot wel bilaterale akkoorden met een aantal grenslanden over de elektronische gegevensuitwisseling en kon daardoor het risico op onterechte betalingen beperken en het dossierbeheer versnellen.

Noch bij de RVP, noch bij het RSVZ waarborgen de instrumenten om de dossiers op te volgen een tijdige behandeling van de pensioenaanvragen met een buitenlands element. Dit komt doordat de doorlooptijden en de behandelingstermijn niet correct of zelfs helemaal niet worden opgevolgd. De RVP moet in het kader van zijn bestuursovereenkomst de behandelingstermijn van pensioenen met een buitenlands element slechts *ex post* meten. Deze meting gebeurde niet in 2013, en in 2014 niet volledig volgens de van toepassing zijnde regelgeving. Bij het RSVZ zijn de pensioenen met een buitenlands element niet gekoppeld aan de doelstellingen in zijn bestuursovereenkomst, waardoor de behandelingstermijn van deze pensioenen niet wordt gemeten.

Het is voor de RVP en het RSVZ moeilijk de in de regelgeving opgenomen termijnen voor de behandeling van een pensioenaanvraag met een buitenlands element te respecteren en de dossiers tijdig te behandelen. Oorzaken daarvan zijn de complexe procedures (bv. met dubbele verificaties), het veelvuldig opvragen van informatie bij de betrokkene of in het buitenland (met een groot aantal schorsingen van de termijnen tot gevolg), het stijgende aantal gemengde pensioenen (werknemer – zelfstandige) en de onderbezetting bij de betrokken diensten.

Opvallend is dat de uitwisseling van de sociale- en loopbaangegevens met het buitenland niet noodzakelijk de meest doorslaggevende factor is voor het oplopen van de doorlooptijd. Bij de RVP zijn er indicaties dat de behandelingstermijnen van de pensioenaanvragen ingediend in België langer zijn dan die vanuit het buitenland. Zo blijkt uit een beperkte (niet-representatieve) steekproef dat dossiers van personen die in België wonen gemiddeld ongeveer 110 werkdagen langer vragen dan dossiers van personen die in een lidstaat van de Europese Economische Ruimte (EER) wonen. De belangrijkste verklaringen zijn dat een pensioenaanvraag die vanuit het buitenland komt al veel van de nodige inlichtingen kan bevatten en dat dergelijke aanvragen door slechts één dienst worden behandeld, wat een dubbele verificatie vermijdt.

Voorts hebben beide pensioeninstellingen een verschillend toekenningsproces, wat problemen kan opleveren bij gemengde pensioenen en een vergelijking van de termijnen tussen beide instellingen moeilijk maakt. De regelgeving wordt in een aantal gevallen ook niet volledig of niet correct toegepast. Het pensioenbeleid van de regering streeft naar een gelijktijdige pensioenberekening over de stelsels heen (project Pensioenmotor). Een door alle pensioeninstellingen gedeelde aanpak in de berekening van de doorlooptijden en behandelingstermijnen van pensioenaanvragen is dan ook aangewezen.

Om tijd en kosten te besparen, heeft de RVP in overleg met het RSVZ, de mogelijkheden van elektronische communicatie verruimd en het aantal communicatiekanalen vergroot, met een meer kwaliteitsvolle dienstverlening als gevolg. Specifiek voor de pensioengerechtigden die in het buitenland wonen kan de communicatie nog beter en ook het klachtenmanagement kan in beide pensioeninstellingen beter worden georganiseerd.

De minister van Pensioenen en de minister van Zelfstandigen hebben een aantal initiatieven genomen om aan de aanbevelingen van het Rekenhof tegemoet te komen.